

Manifest Institutu EQUILIBRIUM

Jaký je svět kolem nás?

Prosperita společnosti je založena **na kombinaci demokracie a svobodného trhu**. Svobodný trh stimuluje invenci a pílí jednotlivců, zatímco demokracie hájí zájmy celé společnosti. Je to ale skutečně tak? Demokracie v dnešním světě se velmi vzdálila od starověkého římského ideálu. Volí se politické strany, volené osoby nikdo nezná, politické programy jsou fráze a vágní a to, co je v nich konkrétní, se zpravidla nedodrží. Svobodný trh je v moderní civilizované společnosti oslabován omezeními, z nichž mnohá jsou potřebná (regulace a ochrana), ale mnohá nepotřebná a dokonce škodlivá (státní intervence a korupce). **Globalizace (tj. využití levné pracovní síly v rozvojových zemích) začíná ustupovat rozvoji a posilování místních a lokálních ekonomik, začíná se hovořit o deglobalizaci.** Svět je dnes propojen rychlou a levnou dopravou, prostupnými hranicemi a zejména internetem a dalšími digitálními komunikačními nástroji. Zcela novým významným prvkem je internet, který mění způsoby komunikace, myšlení a chování lidí. To vše mění původní obsah termínů demokracie a svobodného trhu. Svět je dnes navíc zatížen novými výzvami, jako jsou stále častější a krutější lokální války, masivní a dobře organizovaný terorismus, stěhování národů, změna klimatu, stále se zvětšující rozdíl a nerovnováha mezi bohatými a chudými, a to jak lidmi, tak i celými národy a státy. Agresivní celní války (popření svobodného trhu) prudce oslabují globální spolupráci. **Mění se zcela zásadně i skladba společnosti,** akcelerovaně se objevují nové typy produktů, výrob i služeb. Na akceleraci procesů změny není globální společnost dostatečně připravena.

Systémový pohled

Každého z nás obklopuje velmi složitý svět. Každý z nás žije ve velkém množství systémů, které s ním intervenují, detailně specifikují jeho životní podmínky a formují jeho postoje. Jsme vnořeni do globálního světa klimatických změn, jsme součástí státního uspořádání a ovlivňování společenskou smlouvou, žijeme ale ve svých regionech, městech, pracovních kolektivech, komunitách a rodinách. Síť složitých a dynamických vazeb mnohdy ani nevnímáme.

Každý ze systémů se určitým způsobem dynamicky vyvíjí, nejedná se rozhodně o systémy statické. Vývoj má své objektivní zákonitosti, které známe z historie. **Vývoj s sebou samozřejmě přináší nerovnováhy,** které jsou vždy dříve či později následovány další akcí – směrem ke stabilitě či nestabilitě, směrem k dynamické rovnováze nebo naopak k emergentnímu chování, přinášejícímu rychlou až okamžitou změnu, po níž lze systém přivést do nové rovnováhy až po provedení zásadních strukturálních změn. Ideální pro stabilitu systému je nalezení, **nastolení a udržení dynamické rovnováhy,** a to s pochopením zpětných vazeb.

Žijeme v éře nerovnováhy, přírodní procesy nelze řešit bez lidí a naopak. Toto propojení je stále silnější, dynamicky akcelerující. Jediným aktivním, vědomě působícím elementem každého sebesložitějšího systému, v němž se pohybujeme, jsme my lidé, každý z nás. A proto bychom měli být co nejlépe informováni, abychom mohli sami odpovědně rozhodovat o tom, co a jak konat.

Co je naším cílem?

Jako jeden z hlavních cílů si klademe snahu přispívat vědeckými poznatky k povědomí, že v realitě světa, jehož jsme každý z nás nedílnou a důležitou součástí, souvisí vše se vším. Komplexní myšlení, analytická činnost, syntéza a budování synergií, hledání zpětných vazeb a rovnováh mezi jednotlivými sférami našeho světa jsou tím, čím chceme přispívat k tvorbě naší pochopené a zajištěné budoucnosti. Za hlavní stavební kameny přitom považujeme ekonomiku a svobodný obchod, technologie a inovace, vzdělanost, služby, mobilitu, přístup k informacím, chápání kvality života, přírodního prostředí a společenské smlouvy, samostatně odpovědné myšlení a efektivní stát, jehož role je v mnoha aspektech nezastupitelná. Jsme přesvědčeni, že základem našeho úspěchu v zajištění budoucnosti je **dosahování porozumění, synergie a rovnováhy mezi státy, regiony a lokalitami.**

Chceme aktivně propojovat a podporovat nejrůznější aktivity a skupiny zaměřené na řešení dílčích otázek. Jde nám o posun v myšlení lidí, a proto budeme hledat synergie se všemi rozumnými a cílevědomými lidmi ve společnosti.

Jaké základní problémy před naší společností ještě stojí?

Nedávno uplynulo třicet let od politické změny zvané sametová revoluce - to je více než jedna lidská generace. Podívejme se na to, jak se vyvíjela naše společnost v podmínkách od základu změněných. Často se zdůrazňuje, že se my Češi máme dnes nejlépe, jak jsme se kdy měli. To je asi pravda, ale když se srovnáme s podobně velkými evropskými státy, jako je např. Finsko, Belgie a zejména nám blízké Rakousko, nemůžeme nevidět, že zaostáváme. Kam tyto státy dospěly za třicet let od války a kam jsme dospěli za třicet let od sametové revoluce my? Jak účelně tyto státy využily poválečný Marshallův plán a jak jsme my využili dotace EU? Kde jsou příčiny našeho zaostávání?

V první fázi naší činnosti se chceme zaměřit na analýzu následujících problémů:

1. Věda a vzdělávání

- **Tato oblast je pro rozvoj společnosti zcela klíčová!**
- Do výzkumu a vývoje vkládáme stále více státních peněz (v roce 2018 Kč již 34 mld.), ale nedosahujeme potřebné efektivity. Ve světě existují příklady účinného přenosu výsledků vědy do praxe. **Chceme analyzovat tyto postupy a hledat ty, které by se mohly aplikovat v ČR.**
- Učňovské školství a polytechnická výchova na základních a středních školách byly zanedbány, upadají řemesla.
- Úroveň základního a středního školství poklesla rozvolněním osnov a celkového směřování. **Neposiluje se důraz na kreativitu.** Učíme informace, a nikoliv znalosti. Neučíme mladé lidi podnikat. Vedou se nekonečné diskuse o obsahu maturit. Tlak na modernizaci osnov, zvyšování a změnu kvalifikace učitelů je nedostatečný. Hlavním problémem školství nejsou jen nízké platy učitelů, ale hlavně zastaralý, dnešní době neodpovídající obsah.
- Naše školství nereaguje dostatečně pružně na rychlé změny světa. Je **mládež na budoucnost dobře připravována? Je připravována a burcována k podnikatelství?**
- Je u mladé generace dostatečně podporováno **formování vnitřních hodnot a jejich přirozené propojování s odhodláním, odpovědností a spolehlivostí? Informace nestačí, znalostí je třeba. Vědět ještě neznamená umět.** Moderní ekonomika potřebuje znalosti, nikoliv zastaralé informace.
- V souvislosti s technologickým pokrokem se rychle **zvyšují požadavky na změnu kvalifikace lidí.**
- **Zvítězí ten region, který dokáže nejlépe vychovat a vzdělat mladou generaci.**

2. Důsledky technologické revoluce, změny chování lidí a společnosti, dopady na řízení státu a připravenost k řešení krizí

- Společenskou smlouvu dnes výrazně ovlivňují především selhávající elity ve veřejném prostoru a sociální sítě. Společnost, dosud moderovaná autoritami, tyto autority a jimi formulované hodnoty ztrácí, a tím ztrácí i schopnost vytvářet rovnováhu mezi nejrůznějšími skupinami. **Jak za těchto podmínek udržovat společenskou smlouvu? Jak připravíme občany na to, aby byli schopni čelit tlaku nepřebírných informací, dezinformací, emocí, pocitů, argumentů a nestávali se lehkou kořistí politických a korupčních manipulátorů?**
- Naše společnost se nachází v trvalé politické krizi. **Je náš politický systém vhodný pro naši společnost?** Perspektivním se jeví posilování role regionů, zde je skrytý potenciál rozvoje státu. Touto cestou lze zabránit vylidňování venkova. Rovnováha mezi regiony je základem vzkvétajícího národa i státu. Máme dobrou Ústavu? Je lepší poměrný nebo většinový volební systém? **Nemělo by být občanům umožněno řešit více problémů samostatně, bez vměšování a intervencí státu?**

- Stát investuje obrovské částky do digitalizace státní správy, zdravotnictví, infrastruktury atp., ale celkový očekávaný efekt se nedostavuje. Nedochází k funkčnímu propojení a k integraci. **Nenastal čas stát k takové integraci přinutit? Anebo bude efektivnější, když si mnohé ve svých lokalitách a regionech uděláme sami? Že se naučíme spolupracovat na jednotlivých úrovních našeho života?**
- Jak je pro Česko důležité ukotvení v EU? Jak by se měla EU vyvíjet?
- Jaký je význam dotací EU pro náš stát, naše hospodářství, naši společnost? **Jsou dotace EU a státní zakázky prostředím pro narušování zdravých ekonomických vztahů a pro rozvoj korupce?** Korupce v soukromém sektoru vlastně neexistuje. Pouze stát rozsévá korupci i po regionech a lokalitách.
- **Bude naše zemědělství v budoucnu soběstačné? A za jakých podmínek bude udržitelné?**
- Jsme zemí, kde se neberou ekonomické, dezinformační ani ekologické hrozby příliš vážně. **Jsme připraveni a odhodláni čelit hrozbám a rychle řešit hluboké krize?** Nemusí jít o krizi způsobenou živelnou pohromou nebo teroristickým činem, ale často jen selháním člověka, jeho znalostí a technologie.

3. Ekonomika, včetně budoucnosti energetiky, hospodaření s vodou, rozvoje infrastruktury, zemědělství, ale i sociálních aspektů v globalizovaném světě

- Dnes je za jeden z hlavních globálních problémů považována změna klimatu. Je způsobena lidmi? Nežijeme zde nad poměry a nespotřebováváme z našich planetárních zásob více, než potřebujeme. Zdá se, že ano: že spálíme během několika století fosilní zdroje, které vznikaly miliardy let. **Jaké energetické zdroje a v jaké kombinaci bychom měli využívat? Jak hospodaříme s vodou, která může být brzy tou nejcennější surovinou?**
- **Jak bychom se měli v globalizovaném světě ekonomicky chovat?** Máme si chránit naše podniky nebo se máme plně zapojit do mezinárodních konsorcií? **Neměl by vzniknout alespoň jeden globální podnik v českých rukách? Neměli bychom vytvořit prostředí pro masivní vznik a růst firem schopných vymyslet nové české technologie, vyrobit a prodat finální výrobky?**
- Schopnost dlouhodobého strategického plánování tam, kde je omezena krátkodobými politickými zájmy a vlivem zájmových skupin. Postrádáme vůli k dlouhodobě efektivním investicím. **Nenastal čas začít dlouhodobě plánovat potřebné zásadní změny a současně se připravit na nezbytné udržování rovnováhy při turbulencích vznikajících při realizaci procesů?**
- **Jak se staráme o své zdraví? Jak dobře pečujeme o nejstarší generaci? O nejmladší generaci? Je třeba diskutovat efektivitu systému zdravotnictví. Jak při tom může pomoci plošná informatizace?**
- Na druhé straně nelze opomíjet povinnost **pomáhat lidem ve vážných problémech**. Není podstatné, zda tato povinnost vyplývá z evropských zákonů – je podstatné, že **vyplývá z naší morálky**.

4. Závěrem

Jako občané postupně ztrácíme individuální, ale zejména společné cíle, vzájemnou důvěru, ztratili jsme schopnost oddělovat pravdu od lži, ztratili jsme morální a etický kompas, ztratili jsme vize, chybějí authority. Odnaučili jsme se spolupracovat. Žijeme nad poměry, spotřebováváme více, než vyprodukujeme. Nemyslíme na budoucnost. Chválíme sami sebe, ale přitom nemáme dostatečné vnitřní sebevědomí. Vycházíme z krátkodobých úvah od voleb k volbám, nebudujeme s dlouhodobým strategickým výhledem na budoucnost, nepřipravujeme se na nenadálé, neočekávané krizové situace na úrovni státu (ani o tom moc nepřemýšlíme), ale ani na úrovni regionů a lokalit. Převažují úvahy o momentálním či krátkodobém zisku. Je třeba začít přemýšlet v dlouhodobé perspektivě, strategicky, interdisciplinárně. Syntetizovat mnohočetné a různorodé vazby a pohledy. Připravovat se na trvale probíhající zásadní změny (ekonomické, demografické, přírodní atd.) a na aktivity, které umožňují těmto změnám čelit a **nastolovat dynamickou rovnováhu**. V budoucnu bude jedna jediná stabilní jistota: trvale probíhající změny prakticky ve všem. Je třeba, aby takto strategicky začali uvažovat všichni, nejen pár ekonomů a výzkumníků v akademickém prostředí. Bez nás občanů bude těžké globální rovnováhu dosahovat, udržovat ji a přizpůsobovat se jí.

Základem naší společnosti tedy je a bude samostatně myslící, vzdělaný jedinec, který si uvědomuje, že je součástí celku a musí se naučit spolupracovat.

Cílem Institutu EQUILIBRIUM, z.ú. je nabízet české veřejnosti k zamyšlení a její lepší orientaci maximálně objektivní fakta a závěry, získané z globálních systémových, interdisciplinárních a syntetizujících pohledů. Každého jednotlivce chceme zapojit do diskuse o naší budoucnosti. Naše budoucnost je v našich rukách.